

Abbey Cwmhir Heritage Trust

Ymddiriedolaeth Treftadaeth Abaty Cwmhir

Tro Gerdded Gymunedol y Treftadaeth Mawr Treftadaeth yn y pentref a'r cefn gwlad o'i amgylch

Dechrau: Dechreuwch wrth yr hysbysfwrdd wrth ymyl lawnt y pentref.

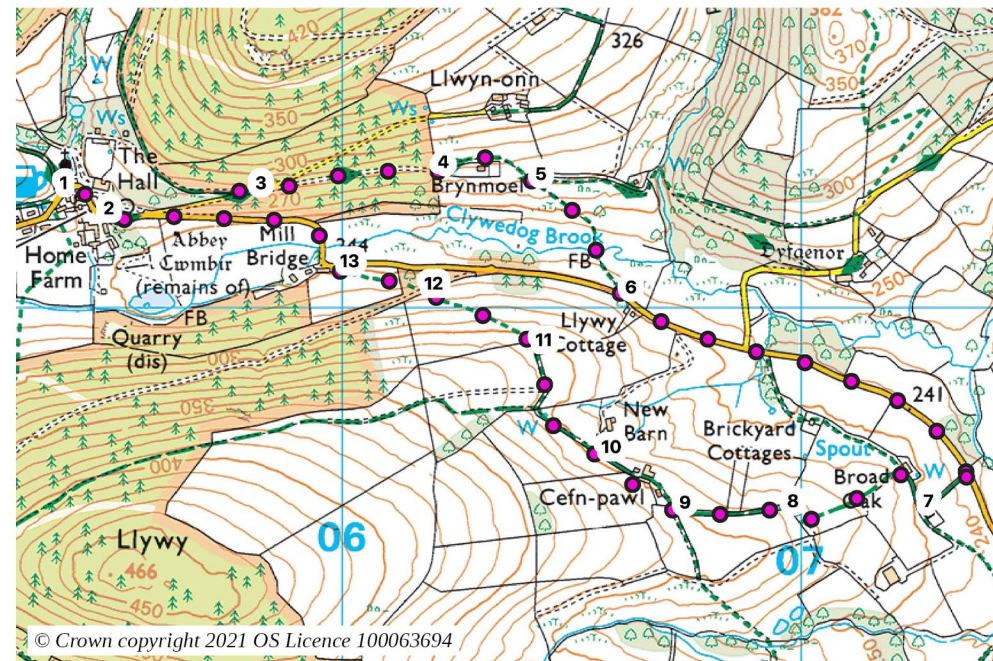

(what3words = satin.foster.directors)

Anhawster: Cymedrol.

Pellter: 5.64 cilomedr 3.5 milltir.

Hyd: Tua 2 awr.

1. O lawnt y pentref a chyda'r hysbysfwrdd y tu ôl i chi, ewch ar ffordd y pentref gan gerdded heibio'r pwmp petrol. Bwthyn Croes ac Eglwys y Santes Fair ar eich chwith a'r Undeb Hapus ar eich ochr dde. Daliwch i ddilyn ffordd y pentref gan fynd heibio Fferm Cartref ar y dde i chi.

Os ydych am ymweld â cerddwch trwy iard fferm Cartref gan ddilyn yr arwyddion l'r Abaty.

2. Ewch ymlaen ar hyd y ffordd gyda'r Neuadd ar eich chwith. Cymerwch ofal gan fod hon yn gornel ddall. Nid yw'r Neuadd bellach ar agor i'r cyhoedd, ond gellir gweld yr adeilad yn glir trwy'r gatiau. Dilynwch y ffordd fach i fyny'r allt gydag arwydd Ysgubor Golygfa'r Cwm a Bwthyn yr Ardd.

Fe welwch ragor o wybodaeth am yr adeiladau yn y pentref yn nisgrifiad llwybr Taith Treftadaeth Gymunedol y Pentref.

3. Ychydig i fyny'r lon cul hwn mae'r ffordd yn rhannu'n dri. Dilynwch y llwybr ar y dde l'r Hen Ficerdy wedi'i nodi â Ffordd Glyndŵr.

4. Dilynwch y ffordd hon i fyny at bileri mynediad yr Hen Ficerdy. (Peidiwch â mynd trwy'r pileri). Ewch trwy'r giât pum bar ar eich chwith a dilynwch Ffordd Glyndwr wedi'i marcio, gan gadw'r gwrych ar eich ochr dde nes i chi gyrraedd cornel y gwrych. Yn y gornel ewch tuag at y giât ar gyfer cerddwyr yn llinell y ffens yn groeslinol i'r dde.

Adeiladwyd yr Hen Ficerdy yn yr 1890au gan y teulu Philips i wasanaethu fel ficerdy plwyf Abbeycwmhir. Priododd un o ferched Philip, Doris, â'r Parch. Ernest Hermitage Day a benodwyd yn ficer Abbeycwmhir. Lladdwyd eu mab, George Francis, yn y Rhyfel Byd Cyntaf. Mae ei orffwysfan olaf yn parhau i fod yn anhysbys. Fe'i coffeir ar y gofeb ryfel yn Thiepval ar y Somme ac yn Eglwys y Santes Fair, Abbeycwmhir. Gelwir yr Hen Ficerdy hefyd yn Brynmoel.

5. O'r giât cerddwyr gwnewch eich ffordd i lawr i gyfeiriad chwith sy'n gyfochrog â'r llinellau pŵer. Fe welwch llwybr pren a phont bren. Ewch dros y bont a gwneud eich ffordd i fyny yn raddol tuag at y ffordd gan gadw llygad am giât (ychydig i'r chwith ac wedi'i lleoli gan bolyn telegraff).

6. Ewch trwy'r giât a throwch i'r chwith i brif ffordd y pentref. Cymerwch ofal wrth gerdded ar hyd y ffordd. Dilynwch ffordd y pentref gan anwybyddu'r troi i'r chwith. Mae'r ail dro ar y dde yn rhoi golygfa dda i chi o Fythynnod yr Iardbriddfaen

ond arhoswch ar ffordd y pentref a chymryd y troad nesaf ar y dde wrth y blwch llythyrau coch. Mae'r llwybr hwn yn arwain at Dderwen Mawr, safle Capel y Bedyddwyr a Mynwent Cefn Pawl. Gallwch ymweld â'r fynwent.

Yr Iardbriddfaen: Hyd nes i'r rheilffordd gyrraedd i Benybont yn gynnar yn y 1860au, roedd yn rhaid i'r ystâd fod yn hunangynhaliol cyn belled ag y bo modd. Roedd hyn yn cynnwys cynhyrchu deunyddiau adeiladu ac eitemau eraill a oedd yn anodd eu symud gyda throliau. Gwnaed briciau trwy roi clai mewn mowldiau ac yna eu tanio mewn ody. Mae'r cyfrifiad yn dangos nad oedd y gweithwyr yno yn bobl leol. Ers cau'r Iard yn yr 1870au mae'r adeilad wedi'i wneud yn ddau fwthyn.

Adeiladwyd Capel y Bedyddwyr trwy ymdrechion teulu Pugh, Cefn Pawl. Roedden nhw eisiau capel yn agos at Abaty Cwmhir gan fod y capel agosaf oedd dros bedair milltir i ffwrdd. Roedd yn well gan lawer yn y gymuned ffermio awyrgylch llai ffurfiol o'r eglwysi anghydfurfiol. Er bod y sgweier yn Anglicanaidd cryf, rhoddodd y tir ar gyfer y capel a gwblhawyd ym 1885 ar gost o £ 600, a godwyd gan deulu Pugh ac aelodau'r capel. Tua diwedd yr 20fed Ganrif ni allai'r gynulleidfa oedd yn prinhau, fforddio cynnal yr eglwys mwyach a chaeodd. Bellach mae'r Ymddiriedolaeth yn cynnal a chadw'r safle a'r fynwent.

7. Ar ben y lôn hon trowch i'r dde i dramwyfa'r Derwen Mawr (mae'n Llwybr Cyhoeddus). Ar ben y dreif ar y chwith fe welwch giât ar gyfer cerddwyr. Ewch trwy'r giât hon a dilynwch linell y gwrych ar y chwith. Dilynwch linell y ffens yr holl ffordd rownd i'r gornel dde uchaf a'r drydedd giât.

8. Ewch trwy'r giât hon i mewn i Lon Werth.

Mae'r Lôn Werdd yn rhan o lwybr hynafol a gysylltodd yr Abaty â Grens Rhymney yr Abaty, nepell i ffwrdd yn Nantmel.

9. Ar ben I Lon Werdd ewch trwy giât fferm. Anwybyddwch ddwy giât ar y chwith ac ewch tuag at y giât i'r chwith o'r ysgubor, ychydig i fyny'r allt. Mae'r rhan hon y llwybr o amgylch Ffermdy Cefn Pawl yn Llwybr a Ganiateir. Ewch trwy'r giât hon ac ewch ychydig i fyny'r allt ac yna dilynwch y llinell ffens i'r dde tuag at giât 7 bar. Ewch trwy'r giât hon, gan gadw'r ffens ar eich ochr dde, ewch i lawr yr allt. Gwyrwch o dan goed o'r hen wrych ac ewch at giât yn y ffens ar y dde. Ewch trwy'r giât hon.

Fferm Cefn Pawl yw un o'r ffermydd hynaf yn yr ardal oddi wrtho mae'r Tref lleol, hen uned weinyddol o'r cyfnod canoloesol, yn dwyn ei enw.

Fferm fynachaid oedd Cefn Pawl. Mae'r adeiladau fferm a welwyd heddiw yn dyddio o ganol y 19eg Ganrif pan ailadeiladwyd y fferm gan Ystâd Philips.

Mae un stori leol yn adrodd am ymgais i lofruddio a ddigwyddodd yma tua chan mlynedd yn ôl, o ganlyniad dadl rhwng ddau o werthwyr fferm. Rhedodd y troseddwr i ffwrdd ond cafodd ei ddal yn ddiweddarach a'i ddwyn yn ôl i wynebu cyfiawnder.

Mae'r ffermdy a'r adeiladau bellach yn segur.

10. Trowch i'r chwith a dilynwch y llwybr a'r llinell ffens ac ewch trwy giât fferm a throwch i'r dde. Yna dilynwch linell y ffens ar y dde, gan anwybyddu'r giât gyntaf, a mynd trwy'r giât fferm nesaf.

11. Parhewch i lawr yr allt yn raddol ac ar ôl ychydig funudau fe welwch ffordd y pentref a'r pentref o'ch blaen, cadwch i'r chwith tuag at y pentref. Ger y clwstwr o goed pasiwch ben y ffynhonell ac ewch tuag at y gamfa ar y ffens wrth ymyl y llwybr.

12. Ewch dros y gamfa a chroesi'r llwybr i lon cul sy'n arwain at gamfa arall. Ewch dros yr ail gamfa hon ac ewch ar draws y cae tuag at yr adeiladau.

13. Ewch allan trwy'r giât fferm a throwch i'r chwith i ffordd y pentref. Mae Tai'r Masnachwyr yn sefyll ar eich chwith.

Ar un adeg roedd y rhes o fythynnod, a adeiladwyd gan Thomas Wilson ym 1830, yn cynnwys efail yr ystâd, y crydd, y melinydd a gweithdai ar gyfer y saer, yn ogystal â 'thÿ tlawd' y plwyf. Cafodd y felin, a leolwyd ar ddiwedd y lloches, ei dymchwel ym 1996.

Yr adeilad pren yn ymyl y bythynnod oedd garej yr Hen Ficerdy. Fe'i hadeiladwyd i gartrefu car y ficer er bod y Ficerdy gryn bellter i fyny'r bryn. Fe'i gosodwyd yno ar adeg pan oedd wyneb rhydd ar y ffordd a cheir yn wael am fynd i fyny'r bryn gyda brecioau gwael am dod i lawr bryniau.

Dilynwch brif ffordd y pentref ac ewch ar draws Mill Bridge ac ymlaen tuag at y pentref ar hyd y ffordd.

Dylid cymryd gofal wrth gerdded yng nghefn gwlad. Dilynwch y Cod Cefn Gwlad, cadwch gŵn ar dennyn, yn enwedig ger stoc pori a pharchwch eiddo a phreifatrwydd pobl. Mae ein teithiau cerdded yn serth ac anwastad mewn mannau a gall y rhain ddod yn heriol o ganlyniad i dywydd garw. Mae gweithrediadau coedwigaeth yn digwydd o bryd i'w gilydd mewn coetiroedd felly cofiwch arsylwi ar yr holl hysbysiadau coedwigaeth. Fe'ch cynghorir bod esgidiau a dillad priodol yn cael eu gwisgo ar ein teithiau cerdded a bod ystyriaeth bob amser yn cael ei rhoi i faterion diogelwch.

Er bod yr Ymddiriedolaeth wedi ymchwilio i'r holl lwybrau ar gyfer y canllawiau hyn, ni ellir derbyn unrhyw gyfrifoldeb am unrhyw amgylchiadau annisgwyl y deuir ar eu traws. Fodd bynnag, byddem yn gwerthfawrogi unrhyw wybodaeth am newidiadau sylweddol neu unrhyw broblemau a gafwyd. cwmhirabbey@gmail.com

Hawlfraint Ymddiriedolaeth Treftadaeth Abbey Cwmhir www.abbeycwmhir.org

Edrych i'r gorllewin tuag at y pentref